

Тема. Опера.

Мета: виховання в учнів емоційно-ціннісного ставлення до мистецтва та дійсності, розвиток мистецьких художніх інтересів, естетичних потреб; формування системи мистецької грамотності, яка відображає видову, жанрову, стильову специфіку і взаємодію мистецтв; розвиток умінь сприймання, інтерпретації та оцінювання творів мистецтва й художніх явищ; стимулювання здатності учнів до художньо-творчого самовираження в мистецькій діяльності, до здійснення мистецької комунікації; розвиток художніх мистецьких здібностей, креативного мислення, творчого потенціалу; формування потреби в естетизації середовища та готовності до участі в соціокультурному житті.

Хід уроку

Перегляд відеоуроку за посиланням <https://youtu.be/pZYBJSWiNZE> .

1. Організаційний момент. Музичне вітання.**2. Актуалізація опорних знань.**

- Що нового ти дізнався/дізналася про українську хорову музику? Що тебе здивувало чи вразило?
- Які українські композитори започаткували жанр хорового концерту? Схарактеризуй особливості цього жанру.

3. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми уроку.**4. Вивчення нового матеріалу.**

Історія кожного народу багата на знаменні події, які часто відображають в музиці, поезії, живописі, кінематографії. Адже в історичному минулому — витоки культурного життя кожної нації. Історична тематика представлена у багатьох музичних жанрах: народних піснях, хорових творах, операх і балетах.

Пісня «Засвіт встали козаченьки» (автор, ймовірно, Маруся Чурай) у різних виконаннях.

- Пригадай українські пісні на історичну тематику. Прослухай і заспівай пісню «Засвіт встали козаченьки».

Порівняй різні виконавські інтерпретації (хорова, сольна, для ансамблю бандуристів тощо). У якій акцентовано маршовість, а в якій — ліричність?

Історичні події чи не найяскравіше втілено в опері — найскладнішому і найбагатшому музичному жанрі.

Опера поєднує драматургію, вокальну та інструментальну музику, танці, візуальні мистецтва (костюми, грим, декорації, піротехніка та інші елементи сценографії), акторську гру. На відміну від драматичного театру, де музиці не належить провідна роль, в опері головним носієм сценічної дії стає спів.

Літературною основою опери є лібрето.

Лібрето — книжечка зі змістом балету, опери (повний текст)

Опера має наскрізний музичний розвиток (як у романі: вступ, пролог або інтродукція — зав'язка, кульмінація, епілог — розв'язка). Оперу відкриває **увертюра**, яка задає тон вистави.

З чого складається опера?

Увертюра (фр. *ouverture* — відкриття, початок) — інструментальний вступ до музичної, інколи й драматичної вистави.

Арія (іт. *aria* — повітря) — епізод опери, оперети, ораторії, який виконується співаком-солістом у супроводі оркестру.

Лейтмотив — музична тема, пов'язана з певним образом, ідеєю, явищем, яка неодноразово повторюється в опері, балеті, симфонії, характеризуючи певну дійову особу, стан, явище.

Речитатив (з лат. — декламувати) — вид вокальної музики, яка інтонаційно та ритмічно відтворює розмовну мову.

Для розвитку української музики важливу роль мала **опера М. Лисенка «Тарас Бульба»**.

Микола Лисенко в своїй опері розкриває боротьбу козаків Запорозької Січі з польськими завойовниками. Козаки змальовані народними епічними інтонаціями, а поляки — за допомогою національних танців — мазурки та полонезу. Водночас М. Лисенко зосереджує увагу на конфлікті двох різних

життєвих позицій персонажів: служіння Батьківщині (у образах Тараса, Остапа, запорожців) й прагнення власного щастя (у образах Андрія і Марильці).

Прослухайте: М.Лисенко. Увертюра до опери «Тарас Бульба» (уринок) <https://youtu.be/pZYBJSWiNZE> .

Прослухайте: М.Лисенко. «Що у світі є святіше...» з опери «Тарас Бульба» (уринок) <https://youtu.be/pZYBJSWiNZE> .

Прослухайте: М.Лисенко. «Гей, літа орел» з опери «Тарас Бульба» (уринок) <https://youtu.be/pZYBJSWiNZE> .

Прослухайте: М.Лисенко. «Гей, не дивуйте, добрії люди» з опери «Тарас Бульба» (уринок) <https://youtu.be/pZYBJSWiNZE> .

Яку мелодію ти впізнав/впізнала? Вислови власне ставлення до головного героя опери, узагальнюючи його музичні номери. Розглянь ескізи костюмів для опери.

Микола Віталійович Лисенко (1842-1912) — видатний український громадський діяч, композитор і фольклорист, засновник української національної музики.

Відео про життя та творчість композитора М.Лисенка.

Фізкультхвилинка <https://youtu.be/MpH1VRCKMik> .

Вокально-хорова робота.

Розспівування. Поспівка. https://youtu.be/p_4GRka2sgI .

Прослухайте пісню «Гей, ви козаченьки». Музика Г. Татарченка <https://youtu.be/pZYBJSWiNZE> . Розучуємо пісню «Гей, ви козаченьки».

Виконуємо пісню «Гей, ви козаченьки».

5. Закріплення вивченого. Підсумок.

- Поміркуй, чому для втілення історичної тематики композитори часто звертаються саме до оперного жанру.
- Назви основні складові оперної вистави, які реалізують синтез музики, слова і дії.

- Поясни, яка роль увертюри в опері. Чи можна виконати оперу без участі симфонічного оркестру?

6. Домашнє завдання. Досліди, чи пов'язана історична козацька пісня «Засвіт встали козаченьки» з життєвою долею народної співачки Марусі Чурай (запиши в зошит або у ворд документ). Надішли свою роботу на платформу HUMAN або на електронну адресу вчителя ndubacinskaa1@gmail.com

Рефлексія